

ע"פ 827/14 - פלוני נגד מדינת ישראל

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פליליים

ע"פ 827/14

לפני: כבוד המשנה לנשיא מ' נאור

כבוד השופט י' דנציגר

כבוד השופט נ' סולברג

המערער: פלוני

נ ג ד

המשיבה: מדינת ישראל

ערעור על גזר הדין של בית המשפט המחוזי לנוער
בבאר שבע בת"פ 16781-05-13 מיום 19.12.2013
שניתן על-ידי השופט א' אינפלד

תאריך הישיבה: ט"ו באלול התשע"ד (10.09.2013)

בשם המערער: עו"ד נטע פת

בשם המשיבה: עו"ד שאול כהן

בשם שירות המבחן: גב' שלומית מרדר

פסק-דין

השופט נ' סולברג:

1. המערער הורשע בחבלה חמורה בנסיבות מחמירות ובתקיפה, ונדון ל-30 חודשי מאסר ומאסר על-תנאי, וכמו כן חוייב בתשלום פיצויים בסך של ₪ 6,000 לקרבן העבירה מ'.
הרשעתו של המערער נעשתה על-פי הודאתו במסגרת הסדר טיעון שבו תוקן כתב האישום, אך לא כלל הסכמה לגבי העונש. מכאן ערעורו על גזר הדין.
2. אלו הם מעשיו של המערער: בהוראת בית משפט לנוער הושם המערער בהוסטל "שיטה" בתנאי 'מעצר בית' מלא. שם חלק חדר עם הקטין מ' - אשר החזיק בארוננו להב מתכת מחודד באורך של כ-2.5 ס"מ - ועם נערים נוספים. בערב של יום 4.5.2013 התפתח עימות פיזי בין המערער לבין מ', והשניים היכו זה את זה באגרופים. מ' נשך את המערער בחזהו, נטל את הלהב, איים על המערער ופצע אותו באמצעות הלהב וגרם לו לחתך באצבעו. קטין אחר ששהה בהוסטל הבחין בנעשה, הפריד בין הנצים והרחיקם זה מזה. כשאלו הודיעו כי העימות ביניהם הסתיים, עזב את חדרם. מ' הניח את הלהב בארון ויצא מהחדר. לאחר מכן נטל המערער את הלהב וביקש מקטין אחר מן השוהים בהוסטל לקרוא למ' אל החדר על מנת לשוחח איתו. מ' נכנס אל החדר, והמערער, אשר החזיק בלהב ביקש ממ' להכותו בגופו, כשתוך כדי כך היכה המערער במכת אגרופ בחזהו. פעם נוספת היכה המערער את מ' באגרופ, ובין השניים התחדש עימות פיזי כשהם דוחפים ומכים זה את זה. בשלב מסוים במהלך העימות דקר המערער את מ' בפניו באמצעות הלהב, וגרם לו לחתך באורך של כ-7 ס"מ מקדמת אוזנו ועד לחיו, ולחתך נוסף בחזהו.
3. בית המשפט המחוזי עמד בגזר הדין על גילו הצעיר של המערער, כבן 16 בשעת המעשה - "כי אין זדון לבו של קטין כזדון לבו של בגיר" - ועל כך שאשמתו נתפסת כפחותה חרף קיומה של אחריות פלילית, בשל אישיותו הרכה והבלתי בשלה. הבכורה נתונה לשיקול השיקום, בצד עקרונות הגמול וההרתעה. עם זאת, קטינות אינה מעניקה חסינות מפני ענישה ראויה, וגם בענישתו של קטין יש לבטא את חומרת המעשה ואת הצורך להגן על הציבור. בית המשפט המחוזי ציין את המסוכנות הרבה ואת נזקי מעשיו האלימים של המערער, את השימוש המר והנמהר בלהב המתכת ההרסני ופציעתו של מ' בפניו ללא רחם. עימות קודם בין השניים הסתיים, ומדובר במפגש מתוכנן ומכוון על-ידי המערער לאחר הפרדת כוחות והרגעת הרוחות, ללמדנו על רצון עז לבוא חשבון עם מ', וזהו נופך נוסף של חומרה. בתחילה אומנם היה זה מ' שעשה שימוש בלהב שהחזיק ופצע את המערער באצבעו, אך אין בכך כדי להצדיק את התנהגותו האלימה של המערער לאחר מכן. פניו של מ' הושחתו, צלקת נחרתה בפניו, לא תימחה ולא תישכח. בעקבות הצלקת שעל הפנים, צלקת עמוקה בנפש. המערער עשה את אשר עשה כשהיה נתון בחלופת מעצר בעקבות האשמתו בעבירות רכוש ואלימות, חלקן דומות לזו הנדונה כאן. שם פצע המערער אדם אחר באמצעות סכין מטבח כשהיה בפנימיית "מנוף". מורא החוק ממנו והלאה, וחרף גילו הצעיר, הפנים המערער נורמות התנהגות עברייניות. למרות מדיניות הענישה המתונה לגבי נוער, במבט צופה פני עתיד ושיקום, נאלץ בית המשפט המחוזי להכביד את עולו, בנמקו זאת בדרך הילוכו העבריינית האלימה של המערער פעם אחר פעם, בעקבות כשלון הזדמנויות חוזרות ונשנות להשתלבות במסגרות שיקומיות, בהעדר הפנמה והבנה בדבר הצורך בשינוי, ולאור הערכת שירות המבחן על אודות סיכון להמשך ההתנהגות העבריינית גם בעתיד. לא נפקד גם מקומם של השיקולים לקולא: הודאה שמנעה את הצורך בהעדתו של מ' וחסכה זמן שיפוטי, ונסיבות אישיות מורכבות שפורטו בתסקיר שירות המבחן. אלו הם עיקרי שיקוליו של בית המשפט המחוזי בהשיתו על המערער עונש של 30 חודשי מאסר בפועל ומאסר על-תנאי, וחייב אותו בתשלום פיצוי כספי למתלונן בסך של ₪ 6,000.
4. בערעור טענה ב"כ המערער בעיקר על חומרת העונש. בצעירותו היה המערער ילד מוכה, ולאחר מכן קטין נזקק. הוריו

התגרשו על רקע אלימות קשה של האב כלפי אשתו וכלפי ילדיו, ואמו נמלטה עם ילדיה למקלט לנשים מוכות. חצי שנה שהה שם המערער, בהמשך הוצאו הוא ואחיו למסגרות חוץ-ביתיות, שם שוב היה קרבן להתעללות של אחרים. ניסיונות לשלבו במסגרת הקהילה או בחסות הנוער הסתיימו בכשלון. מגיל 15 החלו להיפתח נגדו תיקים פליליים בעבירות רכוש ואלימות. אבחון פסיכיאטרי העלה קשר בין נסיבות חייו המורכבות, העדר תמיכה משפחתית, והתפתחות האישיות. המערער נמצא זקוק למסגרת שיקומית טיפולית לטווח ארוך ולתרופות מרגיעות. ב"כ המערער טענה כי אין זה מוצדק להחמיר בעונשו של המערער בשל חוסר יכולתו להיתרם מן המסגרות הטיפוליות. מחקרים מלמדים על סיכויים נמוכים מאד להצליח בלימודים ולהשתלב בחברה למי שנסיבות חייו הביאוהו לשהות במוסד של חסות הנוער ובהשמה חוץ-ביתית. מאפייני הרקע של המערער מעמידים אותו ברמת הסיכון הגבוהה ביותר. חשיפתו לאלימות קשה במשפחה לבטח השפיעה על התנהגותו האלימה. בית המשפט המחוזי העניש את המערער בחומרה רבה, בחריגה מן המקובל לגבי קטינים. מן הראוי היה להקל עמו, ולא להחמיר, על רקע ילדותו הקשה, ובשים לב לכך שהצטברות העונשים (30 חודשי מאסר בתיק זה ו-10 חודשים בתיק אחר) תגרום להעברתו לכלא של בגירים, והדבר יפחית עוד את סיכויי השיקום. "זמן ילד" במאסר הוא ארוך וקשה מ"זמן מבוגר" במאסר. גם עונש המאסר על-תנאי (4 חודשים למשך שנתיים) שהטיל בית המשפט המחוזי הוא מכביד. התנאי לפיו לא יעבור המערער עבירות אלימות פיזית כלפי גופו של אדם מסוג עוון, או כל עבירה שעניינה באלימות כלפי רכוש, איומים, החזקת סכין או החזקת נשק, הוא בעל תחולה רחבה, לדברי ב"כ המערער, ובלתי מידתית. קיצורו של דבר: המערער אמנם דחה את היד הטיפולית שהושטה לו, אך לא עשה כן בזדון ולא במחשבה תחילה. נסיבות חייו הקשות גרמו לו לאבד אִמון כבר בשלב מוקדם זה של חייו, ומן הראוי להתחשב בו, להפחית מתקופת המאסר בפועל ולהקל ברכיב המאסר על-תנאי.

5. מנגד טען ב"כ המשיבה על חומרת המעשה שעשה המערער, על התוצאה הקשה ועל הענישה המחוייבת. שוב ושוב נקט המערער באלימות קשה כלפי זולתו. כל הניסיונות הטיפוליים והשיקומיים לא צלחו. התסקיר מציג תמונה שלילית, ולמעשה ממליץ על מסר עונשי חד-משמעי שיבטא גישה תקיפה כלפי המערער. אין מנוס, לדברי ב"כ המשיבה, אלא לשלוח את המערער לתקופה ממושכת אל מאחורי סורג ובריה, כפי שהורה בית המשפט המחוזי.

6. אכן, עונש קשה השית בית המשפט המחוזי על המערער, והעונש מכביד עוד יותר, בהצטברו ל-10 חודשי מאסר שמרצה המערער בעקבות הרשעתו בתיק אחר. ברם, אין לומר שבית המשפט המחוזי התעלם משיקולים רלבנטיים, או שלא נתן להם את משקלם הראוי. ראשון במעלה בשיקולי ענישתם של קטינים הוא השיקום. היטב עמד על כך בית המשפט המחוזי, על חוסר הבשלות של הנער המערער ועל התקווה לעתיד לכשיתבגר, על ההתחשבות המתבקשת ועל התמיכה ההכרחית. גם ב"כ המערער שטענה לזכותו ברגש ובמסירות הדגישה שוב ושוב את הצורך לרתום אותו לטיפול ולשיקום, ואת החשש הרב מפני הידרדרותו עוד בבית הסוהר. ראוי המערער גם למידה הגונה של רחמים על בית הגידול שלו, על אלימות שחווה מילדותו מבית ומחוץ, מכות מאביו והתעללות מנערים אחרים במסגרות החוץ-ביתיות שבהם שהה. תמונה עגומה מצטיירת לגבי המערער על חסכים משפחתיים, משברים חוזרים ונשנים, מצוקה כלכלית ורגשית. בבית הסוהר הוא זוכה לביקורים מועטים בלבד, גם לבית המשפט לא הגיעו בני משפחתו, ובדידותו מקשה עוד על דרכו לשיקום. שורה ארוכה של תיקים נפתחו לחובתו, גם בעת שהותו בבית הסוהר, וניכר בו ובמעשיו אופיו האלים. חרף מאמצים טיפוליים לרוב, לא מפנים המערער את חומרת התנהגותו, נוקט גישה מצמצמת לגבי מעורבותו, לא לוקח אחריות, ותולה את הקולר בזולתו. המערער מרוכז בעצמו, ולפי השקפתו הוא הקורבן. קצינת המבחן מתארת בתסקיר דפוסי התנהגות שחוזרים על עצמם שוב ושוב מבלי יכולת לעשות שינוי, כל עוד המערער אינו רואה את עצמו כאחראי על התנהגותו, ומשליך את האחריות על סביבתו שנתפסת כמאיימת, מסוכנת ומקפחת.

7. לפי אופיו של המערער, מעשיו הרעים, הימנעות מלקיחת אחריות, והעובדה כי איננו נתרם מהליכים טיפוליים רבים

ומגוונים, דומני כי ענישתו היא שיקומו. לשון אחר: תקופת המאסר הארוכה שהושתה עליו אינה נובעת דווקא מהעדפתם של שיקולי גמול והלימה. גם השיקול השיקומי הוביל לגזר הדין החמור. לא עוד כפפות של משי. כל עוד לא יעשה המערער שינוי בתפיסת עולמו, כל עוד לא יבין את אחריותו לתוצאות התנהגותו, לא ניתן יהיה לגבש עבורו תוכנית טיפולית שיקומית שתהלוך את צרכיו. כדברי קצינת המבחן, וכטענתו של ב"כ המשיבה, כל עוד יגיב המערער באלימות קשה כל אימת שיחוש מאוים, הרי שרמת הסיכון שלו לא תפחת והוא עלול לשוב ולבצע מעשים דומים בעתיד. מכאן המלצת שירות המבחן, והיא מוצדקת, למסר ברור וחד-משמעי הקושר בין מעשיו של המערער לבין תוצאותיהם. בחתך הארוך על לחיו של מ', גם הוא נער, בן 17, גרם לו המערער נזק נורא, והרושם שהותיר החתך לא ימחה. הצלקת, הכיעור, יוותרו לעד. המעשים החוזרים ונשנים, התוצאה הקשה, האלימות הבוטה, וכשלון הניסיונות הטיפוליים, כל אלה מצדיקים את גזר הדין הקשה, גם בהתחשב בילדותו הקשה של המערער ובנסיבות חייו המעיקות.

8. אשר על כן, הערעור נדחה.

עם זאת, חזקה התקווה כי המערער יתפקח, יעשה מאמץ כן ואמיתי, לא מן השפה ולחוץ, אלא בהכרה ברורה ולאורך זמן, ויוכל להשתלב במסגרת טיפולית-שיקומית בתוככי הכלא. המערער עודנו מסוגל לכך, וזכאי לכך.

ניתן היום, כ"ו באלול התשע"ד (21.9.2014).

ש ו פ ט

ש ו פ ט

המשנה לנשיא